СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LII. Ч. 198. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, середа, 11-го жовтня 1944. No. 198. NEW YORK and JERSEY CITY, Wednesday, October 11, 1944. VOL. LII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

ОБЄДНАНІ ДЕРЖАВИ — СВІТОВОЮ ОРҐАНІЗАЦІЄЮ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕКИ МИРУ

ВАШИНҐТОН. — Департамент стейту оприлюднив комунікат і начерк чартеру для орґанізації ліґи світового миру, складеної на конференції Чотирьох Потуг в Домбартон Овкс вчасі від 21. серпня до 7. жовтня 1944. р. У вступі до чартеру сказано: „Має бути створена міжнародня орґанізація під назвою Обєднані Держави, а її чартер має обіймати наступні пропозиції".

Як цілі орґанізації: 1) Втримання міжнародного миру й забезпеки; 2) плекання приязних відносин між державами; 3) осягнення міжнародного співділання для розвязки міжнародніх питань з поля економії, суспільних і інших людських проблемів і 4) створення осередку для зґармонізування акції держав для осягнення намічених цілей. Членами міжнародньої орґанізації можуть стати всі миролюбні держави. Орґанізація має складатися: а) З загальної Асемблеї; б) Ради Забезпечення; в) Міжнародного Суду Справедливости і г) Секретаріяту.

Опісля йдуть параграфи, в яких подрібно обговорений склад поодиноких частин орґанізації Обєднаних Держав і їх функції, а спеціяльний натиск положено на потребу вжиття сили для забезпеки миру. Щодо складу Ради Забезпечення то сказано, що вона має обіймати 11 членів, з цього 5 постійних, а 6 з чергового вибору. Постійними членами Ради є: Злучені Держави Америки, Анґлії, Союз Советських Соціялістичних Републик, Китай, в своїм часі теж і Франція.

Цілий проєкт обіймає 5,000 слів і вважається „тимчасовою пропозицією". — Безпосередно після проголошення начерку [illegible] своє признання для-нього президент Рузвелт та ґубернатор Дюї, кандидат на наступного президента Републиканської Партії.

ЗАКІНЧЕННЯ СВІТОВОЇ СЕРІЇ ГРИ В БИТОГО МЯЧА

СТ. ЛУЇС. — Перша світова серія ґри в битого мяча, уладжена в Ст. Луїс, покінчилася перемогою дружини Кардиналс, які віднесли кінцеву перемогу над своїми противниками Бравнс у відношенню 3:1 у шестім змаганню. Після цеї виґри чемпіонство в ґрі в бейзбол останеться на дальших 3 роки при Нешенел Ліґ, до якої належить дружина Кардиналс.

ДАЛЬША ЗМІНА В КЛЯСИФІКАЦІЇ ПОБОРОВИХ.

ВАШИНҐТОН. — Головна кватира Краєвої Поборової Ради вислала наказ до окружних та місцевих поборових рад, щоб вони побороли переміни при клясифікації людей, призначених до військової служби. Мужчини у віці 38—44 літ будуть перенесені до ще нижчої кляси, а крім цього мужчини, що спосібні фізично до служби, не будуть більше зараховувані до кляси 1А-Л, коли вони мали служити лише тимчасово зогляду на свої спосібности. Мужчини у віці від 38 літ вгору будуть зараховані до кляси 1УА, тобто до такої кляси, до якої дотепер зараховували людей по скінченім 45 році життя. Ці нові зарядження в практиці звільнюють від покликання до військової служби всіх людей понад 38 літ життя, а це вказує, що тепер Злучені Держави мають подостатком молоді у віці 18—38 літ до военної служби.

ПЛЯНИ ДЕМОБІЛІЗАЦІЇ НА НАРАДАХ ЗНАВЦІВ В ТАЙМС ГОЛ.

НЮ ЙОРК. — У дискусії, що відбулася в Таймс Гол брали участь урядовці на високих становищах, подаючи до прилюдного відома оптимістичні погляди про демобілізацію, як вона наладжена вже урядовими федеральними аґенціями.

Генерал Тамсон, директор спеціяльної комісії для плянування виявив, що після розгрому Німеччини команда армії затримає „далеко більше при військовій службі ніж можна розпустити. Та хоч вояки будуть затримані на це, щоб „розбити Японію цілковито й раз на все", то армія не думає затримувати ні одного вояка більше, ніж потрібно для такої цілі.

Учасі демобілізації буде відбуватися вишкіл для приспосіблення ветеранів до цивільних занять. Це забере довший час тому, що нема відповідного числа кораблів для перевезення всіх ветеранів домів нараз.

Дуже цікавою буде наступна лекція, підчас якої представники робітництва будуть розбирати питання „Праця і ветерани". Третя лекція обниматиме питання „Творення нових робіт". Усі питання звязані з поворотом наших вояків з війни і з працею, яку вони повинні зараз мати.

Пляни для одобрення постанов чотирьох потуг у конґресі

ВАШИНҐТОН. — Презедент Рузвелт уже склав стратеґічні пляни, щоб перевести в конґресі постанови конференції в Домбартон Овкс. Иде про це, щоб дістати згоду конґресу на вжиття американської збройної сили для підтримки засад ґльобального миру. Втаємничені в пляни Білого Дому твердять, що стратеґія президента буде поділена на три фази. Наперед треба буде перевести засадниче признання для втримання орґанізації Обєднаних Держав; в другій фазі прийде постанова, що ця орґанізація потребує сили для забезпеки миру, а третя фаза обійме само переводження миру і в тому часі викажеться потреба вжиття сили Злучених Держав Америки.

Погляд у дипльоматичних колах такий, що президент Рузвелт, навчений невдачею Вилсона, доведе до успішного закінчення нового пляну міжнародньої орґанізації. Хоч у ній ще нема розвязки на всі важні питання, але панує переконання, що теперішня конференція Чорчила зо Сталіном усуне ці трудноші, а безпосередно після того прийде нарада чотирьох голов великих держав.

ГОЛ ЛЬОЯЛЬНИЙ ДО ПРЕЗИДЕНТА РУЗВЕЛТА

ВАШИНҐТОН. — Секретар стейту Корделл Гол заявив, що його обовязком бути льояльним до уряду Злучених Держав, а з тим і до президента Рузвелта. З цеї причини він виключає себе „від якої небудь служби в міжнародніх справах в будучім періоді" і в такий спосіб виявляє свій спротив до плянів републиканського кандидата затримати його в державній службі для закордонних справ.

КАРОЛЬ ПУСТИВСЯ В ДОРОГУ ДО ЕВРОПИ

МІСТО МЕКСИК. — Бувший румунський король Кароль виїхав автом до пристані Вера Круз, щоб звідти відплисти арґентинським кораблем до Ріо де Жанейро, а потім до Европи. З ним відїздить теж і його любовниця Маґда Лупеску, та його прибічники.

Чорчил на конференції зо Сталіном

МОСКВА. — Сюди прибули літаком британський премієр Чорчил, британський міністер заграничних справ Іден та низка найвищих британських військових офіцирів на конференції з премієром Сталіном.

Британську делеґацію привитало на летнищу багато людей. Від советського уряду вітали її комісар заграничних справ Молотов та віцекомісар Вишинський. Відповідаючи на привитання, Чорчил заявив радіом, що за два роки від його останньої візити в Москві Аліянти мали цілу низку безперервних перемог. Він величав червону армію за те, що вона переломала силу німецької армії.

Предметів нарад конференції публично не подано. Має на них бути теж американський амбасадор у Москві як представник президента Рузвелта. Між заграничними кореспондентами є різні спекуляції про те, про що саме будеться говорити на конференції. Згадують такі справи: умовини здачі, які мають бути предложені Німеччині; польська проблема; війна з Японією; справа Гітлерових сателітів.

СОВЄТСЬКИЙ ЖУРНАЛ АТАКУЄ ВАТИКАН

МОСКВА. — Журнал „Війна й робітнича кляса" виступив з гострою критикою римо-католицької церкви.

Називає Ватикан довголітнім приятелем фашизму й закидує йому заходи для його врятування. Каже стаття, що Ватикан уважає ще далі Франків режім в Еспанії прототипом християнської держави. Стаття нападає теж на недавний заклик папи до британців в користь лаґідного мира для Німеччини. Наґадує теж, що Ватикан ще далі признає репрезентацію „литовських фашистів".

Стаття атакує теж ватиканську політику невтральности в війні: мовляв, це так гейби проголосити невтральність супроти вбивника й його жертви.

ФРАНЦУЗИ ДОМАГАЮТЬСЯ „НАЛЕЖНОГО МІСЦЯ"

ПАРИЖ. — Французька преса висказується з вдоволенням про нову міжнародну орґанізацію, встановлену великими державами в Домбартон Овкс, головно через те, що в головній раді орґанізації признано Франції місце великої держави.

Одначе французькі ґазети одночасно домагаються, щоби таке місце признати Франції як найскорше, аби французька імперія могла взяти як потуга участь у рішеннях мирового договору.

МОЖЛИВІСТЬ ВІДНОВИ КАМПАНІЇ СУБМАРИН

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт і премієр Чорчил у спільній заяві остерігли населення своїх держав про можливість віднови кампанії німецьких підводних лодок проти аліянтських торговельних кораблів. Минулі місяці виказали ослаблення небезпеки, але це може бути лише тимчасове, твердять оба державні мужі.

ВИЛІЗАЙТЕ, ДЕБ ВИ НЕ ПОХОВАЛИСЬ! Це так викликують американські маринарі до японських вояків на острові Тініян, на Центральнім Пацифіку, що поховались напроти них у ровах. На образку бачимо американських вояків, що готові кожної хвилини стріляти.

АМЕРИКАНЦІ ЗІЗОЛЮВАЛИ ААХЕН

ГОЛОВНА КВАТИРА АЛІЯНТСЬКИХ ЕКСПЕДИЦІЙНИХ СИЛ. — Війська Американської Першої Армії вже доперли поза Аахен. Місто зовсім окружене, бо хоча між двома передовими лініями є ще прогалина, півтора милі широка, німецький ґарнізон нею не може вирватися з міста, бо американська артилерія може острілювати густо кожну доріжку на цій прогалині.

Коло Аахена німці бються це завзято. Вони кидають у бій усе нові повзи й артилерію, але це досягає хіба такий вислід, що поступ американської армії тільки дещо стає повільніший. Самі німецькі бранці признають, що американські війська це вже виправлені вояки; не соромляться теж признати, що німці страшно бояться американської артилерії. Ветерани російського фронту кажуть, що американська артилерія куди краща від російської, котру німці досі вважали найкращою в світі. Як сказав один німецький підофіцир, як американська артилерія почне бити по німецьких лініях, німецька піхота цього не може видержати.

За останніми донесеннями, американські вояки вже почали входити з півночі до місточок Бройх й Вірселен, що лежать під самим Аахеном, а з полудня доперли аж до Гарену, що лежить на північ від Аахену.

ПОСТУПИ НА ІНШИХ ЧАСТИНАХ ЗАХІДНЬОГО ФРОНТУ.

Американська Третя Армія поступила на північний схід від Нансі на шість миль наперед. Американські війська, що бються в форті Дріяні під Мецом, розбивають залізні брами форту, аби вибити німецькі війська, що засіли в долішніх поверхах форту.

На південному кінці лінії Сема Армія посунулася дещо в напрямі Бельфорту.

Англійсько-канадійські війська висадили несподівано відділи поза німецькою ґрупою в Бельґії, що блокувала їм дорогу до Антверпена. Між Каналом Леопольда й гирлом Шелди встановлено два підмістя.

ДАЛІ БОМБАРДУЮТЬ НІМЕЦЬКІ ЦЕНТРИ ПОЗА ОБОРОННОЮ ЛІНІЄЮ.

Американські бомбовики вдарили по промислових і залізничих центрах, через котрі мусять переходити підвіз німецьких військ і припасів на західній фронт. Головними ціллями були округи Швайнфурту, Кобленцу й Майну.

Британські бомбовики атакували сталеві фабрики в Рурщині, концентруючи огонь на Бохум.

ЧЕРВОНА АРМІЯ ЗБЛИЖАЄТЬСЯ ДО МЕМЕЛЯ Й БУДАПЕШТУ.

ЛОНДОН. — Російські війська посунулися великими повзовими боями на віддаль 12 миль до балтійського порту Мемеля, до котрого підносили колись претенсії Німеччина й Литва. Червона армія розбила теж німецькі оборонні лінії на ріці Німені, виставлені для оборони Східної Прусії.

Рівночасно червона армія посувається скорими маршами мадярською низиною, де досягнула вже ріки Тиси, 53 милі на полудневий схід від Будапешту. На цілому, 500 миль довгому східному фронті, німці поносять поважні втрати. У Мадярщині за день убито 3,000 мадярів і німців, та взято 4,000 вояків у полон. Російські війська в Мадярщині й Юґославії становлять безперервний фронт, 265 миль довгий.

Німецький комунікат признає німецькі невдачі на цілім східнім фронті та кажуть, що російські війська наблизилися на віддаль 62 миль від південної границі Чехословаччини. Німецьке радіо називає німецький відступ на південний схід від Карпат „політичним". Польське підпільне радіо подає, що німці евакують фабрики, залізничі направні варстати, радіові й телеґрафічні інсталяції на відтінку Кельце-Радом.

З ФІНСЬКО-НІМЕЦЬКОЇ ВІЙНИ.

ЛОНДОН. — Німецькі радіові коментатори почали нарешті подавати німцям вісти про битви між німцями й фінцями, про які вони досі правильно мовчали. Тимчасом власне тепер з німецько-фінського фронту приходять для німців злі вісти. Коло міста Торніо в північній Фінляндії фінці окружили відділ німців й заставили його до здачі. Фінські війська наступають на Рованіємі, головну німецьку базу в Ляпляндії.

ПАЦИФІЧНА ФЛЬОТА ШУКАЄ ЗА ЯПОНЦЯМИ.

ПЕРЛ ГАРБОР. — Военні кораблі Пацифічної Фльоти підплили під острів Маркус й в цілоденнім бомбардуванню заставили всі батерії на острові замовкнути. Наробили видно японським фортифікаціям поважні шкоди.

Американські летуни з південно-західнього Пацифіку знову били по Филипинах, по Балик Папані, на Борнео, і по Селібесі.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на [illegible] Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Алфред Смит і Вендел Вилкі

Мало коли траплявся в історії такий випадок, який трапився минулого тижня американському народови, коли протягом кількох днів поніс утрату таких двох визначних провідників, як Алфреда Смита й Вендела Вилкія. І власне завдяки цьому ми дістаємо немовби в сконцентрованій формі деякі правди про американську культуру, які ми часто забуваємо або приймаємо як щось зовсім природне.

Передусім в обох покійниках маємо людей, що добилися на провід великої партії, Смит Демократичної, Вилкі Републиканської. Добилися туди зовсім певно завдяки власним зусиллям і власним прикметам. Ні в карієрі Смита ні в карієрі Вилкія не було певно заслуги родинних звязків, або родинних маєтків. Оба вони були дітьми бідних еміґрантів, що прибули до Америки шукати хліба й волі, і оба вони добивалися в життю місця своїми власними руками й головами. Край дав їм щоправда всі нагоди, які тільки край може дати, але й вони внесли в життя непересічні особисті дарування.

Кожний з них був політиком. Це слово в Америці нераз уживається з виразним відтінком погорди. Нема сумніву, що й Смит і Вилкі мали немало тих невисоких ціх, що промовляють до звичайних людей: готовість до усміху, готовість подати руку, говорити з кожним як з рівним. Мали вони інколи навіть деякі признаки, які люди висмівали. Одначе одночасно з тим кожний з них мав у собі й признаки, які їх висували на вершок їх партій. Нині по їх смерти можна це вже з певністю ствердити, що тою ціхою була основна відданість інтересам пересічної людини. Власне завдяки цій вірности Смит не тільки добився на становище найбільше освіченого стейту Америки, але й вдержався на становищи через чотири каденції. І власне завдяки цьому Вилкі, виринувши на політичному обрію досить несподівано, як мигунець на липневому небі, не зійшов з нього вже ніколи, але оставався на ньому на все, до самої смерти, засвідчуючи свою льояльність „простому чоловікови" своїми постійними зусиллями розвязувати найтяжчі питання американського життя. Алфредови Смитови, що вийшов на провід партії з найбіднішої дільниці Ню Йорку, стейт завдячує початок суспільного законодавства. Вилкому Америка завдячує те, що він повів свою партію від ізоляціонізму до співпраці Америки з другими державами світу.

Кожний з покійників перед смертю був відсунений від проводу своєї партії. Але кожного з них заслуги для партії й для народу признають сотки тисяч людей з цілого народу. Не лише партія, але й народ відчуває, що кожний з тих двох людей пробував щиро й конструктивно розвязувати важкі питання, що ставули перед американським народом. Немовби через те, що перед смертю ні один з них не мав уже політичної керми в своїх руках, американський народ відчув їх втрату як втрату незамінних людей.

Чи не ради „польських голосів"?

Парада Пулаского, що відбулась минулої неділі в Ню Йорку, дала нагоду видвигнути справу Польщі, а спричинив це в першу чергу нюйорський губернатор Дюї, републиканський кандидат на президента держави. Парада відбувалась під враженням тих трагічних моментів, що їх переживала останніми часами Варшава, польська столиця, якої повстанці опинились по довгій боротьбі враз з своїм командантом — у німецькій неволі. Цього команданта в Лондоні й Вашинґтоні величають як геройського борця, а в Москві називають зрадником. Ця розбіжність в оцінці вказує тільки на те, що нема в Вашинґтоні, Лондоні та Москві згоди щодо розвязки польської проблеми, себто щодо справи границь Польщі, а навіть й її повної незалежности. Справи ті ускладняються з кожним днем щораз більше ще тому, бо Вашинґтон і Лондон визнають один польський уряд, а Москва другий.

Ось такий стан дав нагоду губернаторови Дюї — як кандидатови на президента — звернутись до американських поляків, що то ніби мають „контролювати" міліон чи два голосів, щоб ужили всіх сил, щоби було кинуто більше світла на польську проблему, та щоб витягнути з тайних розмов наверх те, що говориться в тайні про будучність Польщі. Ясне, що ця атака була звернена в сторону демократичної адміністрації та президента Рузвелта як її голови, а тепер кандидата на поновний вибір на президента. Дюї заявився за „справедливими домаганнями польського народу", підкреслюючи, що це є бажання американського народу. Він ще сказав, що американський народ хоче, щоб „усі народи дістали свободу, до якої вони управнені". Та це сказане так загально, що ці слова треба вважати більше загальним „апелем до виборців" з польського роду та інших, ніж якоюсь конкретною заявою, яка давалаб надію, що Дюї, ставши президентом, попирав би зараз незалежність таких поневолених народів, як от український нарід. Таким виборчим апелем можна вважати і депешу Дюя, в якій він каже, що нема другого народу, що заслужив би на більшу свободу ніж поляки.

Та вже далеко важніше те, що сказав демократичний представник, сенатор Ваґнер, бо коли іде про справжню політику, то він взявся „боронити" теперішню адміністрацію у справі Польщі. Очевидно, що й його мова мала в першу чергу на увазі наближаючіся вибори і „польські голоси". Та не зважаючи на те, вона таки дала багатий матеріял до застанови, бо сенатор Ваґнер не тільки говорив від себе як особи і як члена Сенатського Комітету для Справ Заграничних, але теж підкреслив, що так думає теперішня адміністрація, зокрема, що так поступає і буде поступати президент Рузвелт. А це їхнє становище є таке: Повна незалежність Польщі, повний зворот і охорона її границь, що відзеркалювалиб історію і аспірації польського народу.

Не знаємо, як почуваються поляки по тих усіх заявах. Може їм стало лекше на душі, хоч таких заяв вони досі повно діставали, не раз і не два. А тепер ще дістали їх з нагоди виборів... Та як їх розуміти у практичній мові?

Коли іде про заяви Дюя, то вони такі загальні, що властиво, практично беручи, малощо обіцюють, бо „справедливі домагання", як це знаємо, можна в диплиоматії завжди різно розуміти. Але вже інакше треба розбирати слова сенатора Ваґнера, хочби з тої простої причини, що він катеґорично заявив, що знає, що в такий спосіб як він глядить на справу Польщі, глядять на це теж уряд і президент. Тому його заяву треба розібрати основніше.

Думаємо, що спосіб, в який висказався сенатор Ваґнер про польську проблему, не поможе в нічому до тривкого і справедливого вирішення справи Польщі. І то просто тому, бо він висказався недвозначно про відбудову „історичної Польщі". Його заява може підхлібити полякам, а навіть можливо і здобути демократам дещо „польських голосів" при найближчих виборах, але розвязці справи Польщі вона не тільки не поможе, але ще може поставити нові перепони.

Ось такі становища, як їх займає сенатор Ваґнер, якщоб до них ставитись серіозно, ніби повинніб властиво вдаряти Совети, а підносити Польщу. Та наділі це є удар у народи: український, білоруський і литовський — яких землі хотів би сенатор Ваґнер віддати Польщі як „історичні". Тільки на „оправдання" сенатора Ваґнера і йому подібних політиків треба сказати, що в тому виноваті не так сенатор чи адміністрація, а таки поляки. А зокрема американські поляки, бо вони теж видвигають „історичні" домагання Польщі в конґресі через своїх конґресменів і симпатиків, як теж „відгрожуються" своїми голосами американським политишенам, якщоб вони не захотіли обороняти непорушности давних границь Польщі. Ось тим вони задавлюють усіми силами в конґресі чи деінде справу Західної України, чи взагалі України. А далі, вони теж, як і Сталін, не допускають ніяким способом, щоби була дана можність населенню Західної України висказатись свобідно й під контролею Аліянтів, яке є його справжнє бажання. Вони зводять ось так спір за межу між Україною і Польщею до спору між Росією і Польщею.

Вислід цеї політики — мають тепер поляки перед своїми очима. Та й це їх не лічить. Як видно, то на правдиву дорогу вони добровільно й власним розумом уже не зійдуть. І тому підуть в московське ярмо. Вони допомагають Москві накладати кайдани на український нарід, і самі зазнають тих кайдан тепер разом з українським народом — як у недавному минулому.

Ось такий буде реальний вислід з того, що думає і „всіми фібрами своєї душі" обороняє сенатор Ваґнер і його однодумці. Вони далі не годні змінити свого політичного світогляду супроти Сходу Европи, але це в першій мірі з вини польських політиків, в тому і американських поляків, що йдуть наслідо за старокраєвими польськими шовіністами, справляючи тим клопоти Америці та допомагаючи своїм політичним нерозумом ставати Сталінови паном не тільки Сходу Европи, а в тому і Польщі, але й цілої Европи. Бож похід червоної влади в Европу іде та буде йти в першу чергу через поневолені землі України.

Проф. Микола Чубатий.

СИЛА МЕЧА ТА СИЛА ДУХА В МІЖНАРОДНІЙ ПОЛІТИЦІ

II.

Сто літ боротьби за право одиниці та нації до волі.

Святий Аліянс трьох держав — Анґлії, Росії та Австрії — що головно причинилися до поконання Наполеона рівно сто літ перед вибухом Першої Світової Війни, завів панування брутальної сили над народами Европи. Віденський Конгрес, на якім уложили новий порядок світа, цілковито зіґнорував права навіть тих народів, що зі зброєю в руках добивалися волі. Він поневолював в першу чергу італійський нарід та віддавав його на ласку та неласку Австрії. Він поневолював поляків, потверджуючи розбір навіть корінної Польщі поміж Австрію, Росію та Пруси. Віденський Конгрес цілковито зіґнорував права інших менших народів, як греків, югословянських народів, що вже пробудилися та домагалися волі.

Тривалий мир мав бути забезпечений гострим кінцем штика, який віддали впорядчики Европи в руки Австрії, того „жандарма Европи", що то найбільше поневолених народів зґуртував у своїй монархії. Ціле життя в поодиноких краях Святого Аліянсу та в цілій Европі було оточене печаливою опікою поліції, явної та тайної. Про кожного громадянина поліція могла подати докладний опис його приватного життя, його приятелів та про його політичні, релігійні та суспільні переконання. Страхом було оповите ціле громадянство. Найменше підозріння вистарчало, щоб Богу духа винна людська істота опинилася в страшній тюрмі, в Куфштайні в Тиролю, або в Шпільберґу на Моравії.

Як життя поодинокого громадянина в краю, так і було оточене опікою „жандарма Европи" життя цілих народів. Найскромнішу думку відзискати волю дорогою природного права, себто дорогою революції, давила Австрія усіми способами, налітаючи карними відділами на краї, що бунтувалися. Так виглядала тоді Европа назверх. А внутрі, у підземеллях, був новий вже інший світ, що його тільки від часу до часу відкривала поліція. Це був світ конспіраторів, революціонерів, що в імя слів американської декларації не далися переконати, що їх право до волі вже передавнене або що воно стратило свою вартість супроти такого поважного трактату, яким стали постанови Віденського Конґресу з 1815.

Там під землею жив новий грядучий світ революції та майбутної волі. Ніде правди діти, з тим світом симпатизували всі шляхотні люди, що вірили в супремацію духа над мечем брутальної сили. В Італії, з поневолених національно найбільше усвідомленій країні, працювали тайні революційні орґанізації карбонарів, Молодої Італії та десятки інших, що підгризали як кертиця коріння европейського деспотизму. Такі самі революційні сили діяли в Греції, на Балканах, в Польщі, в Німеччині, Росії, а найдужче таки в самій Австрії.

Серед загального гнету в Европі повстає свого роду міжнародне братерство дітей революційного духа. Італієць, грек, австріяк, поляк чи німець революціонер називали себе братами. Вони обмінювалися нерідко людьми, а не тільки ідеями та способами революційної праці. В підпольній Европі повстає свого роду революційний інтернаціонал, що 1848 року вийшов на поверхню перед громаду, коли то мало не вся Европа спалахнула революцією, серед так званої Весни Народів. В одних краях вже 1848 рік приніс народам волю, в других сталося це кілька літ пізніше, але в результаті продовж кількох років зникла в Европі панщина, позаводили всюди конституційні лади, словом людина ставала вільною та рівною.

Поволи теж один нарід за другим став скидати зі себе ярмо, в яке на віки вічні плянував запроторити його Святий Аліянс. Вільними стали греки, італійці, серби, болгари, румуни, а навіть далекі републики полудневої Америки. Перша Світова Війна потрясла таки дуже основно двома тюрмами народів — Австрією та Росією. Австрія вже не воскресла, Росія віджила.

Новочасна дефініця про перевагу моральних сил духа над фізичною силою.

Ціле девятнацяте століття та початок двацятого, аж до останнього року світової війни, це було змагання зі собою тих сил, що признавали потребу панування моралі в життю поміж народами з тими реакційними силами, що думали встановляти порядок на світі [illegible] при помочи фізичної сили. Саме репрезентантами тих других сил були і центральні держави, Австрія та Німеччина і член антанти Росія. Світова війна закінчилася для них катастрофою, що уможливило оперти новий світ на пануванню морального порядку у міжнародній політиці. Ці засади нового морального порядку здефінював американський президент Вилсон у своєму відомому праві про самоозначення народів.

Мабуть від часів середновіча ніхто так ярко та рішучо не поставив теоретично панування моралі понад панування брутальної фізичної сили у відносинах поміж народами. Право самоозначення народів це було примінення демократії у міжнародному житті. Кожен нарід, великий чи малий, є рівний та має право вирішувати свою власну долю більшістю голосів. Де така воля невиразна, там треба було перевести всенародне голосування, плебісцит. Де ця воля народу ясна, там прямо треба було без дальшого воловодження привернути йому волю. Не має бути теж і тайної диплиоматії.

Більшість рішає про майбутність країни, натомісць меншина дістає охорону на повний культурний та економічний розвій. Ціла Европа, як цивілізована частина ґльобу, мала право негайно користати з тої міжнародної демократії, недорозвинені краї поза Европою мали ставати самостійними в міру зросту їх національної свідомости, отже в міру політичного дозрівання.

Хотяй це на сто відсотків справедливе право Вилсона версальські будівничі не примінили до українського народу, то проте треба признати це американське право таки хоч на три четвертини розвязало круті стежки міжнародної політики та таки принесло правдиве визволення кільканацяти народам світа.

(Покінчення на стороні 3-тій)

ОЛ. ЛУГОВИЙ. Права автора застережені.

В КІГТЯХ ДВОГОЛОВОГО ОРЛА

ПОВІСТЬ З ЧАСІВ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ

У двох частинах

(Перший том трильоґії „Огнем і Кровю")

62)

Опанувавши верхи Карпат австро-угорська армія міцно на них засіла. Не стріляла пляномірно по російських становищах, а так, постріллювала собі, ніби на доказ, що у неї стрілива досить, і воювати для неї — це одне вдоволення. Того „вдоволення" не хоче вона так швидко позбутися, а на акцію має ще час. Тільки непосидючі Українські Січовики переводили відважні наскоки на російські частини з завзяттям вартим кращої, чим оборона Габсбурської імперії, мети. У запіллі держався ще обложений чотирохсоттисячною російською армією Перемишль.

Інтензивніші бої точилися на Буковині, звичайно, не з пекучої потреби. Ходило обом ворогам про сусідню Румунію. Вона хиталася, гейби вередлива дівка між двома парубками, не рішалася, до котрої сторони схилитися. Войовники з румунів препідлі, але парубки — Росія й Австрія — добре за для неї два роки чубилися, поки Румунія схилилася в бік російського Івана.

Обі воюючі сторони готувалися до вирішальних боїв на пізню весну, як вже підсохне земля. Росія гнала поповнення на фронт сотками тисяч. Маршові сотні йшли з киями. На фронті діставали зброю, більшости маршовиків незнану. У запасових частинах, замісць стріляння, маршовиків навчено плескати в долоні. Натискали на те, щоб ціла сотня плеснула враз, всі, як один... На першому учбовому стрілянні, за фронтом безпосередно, маршовики знали, як з крісами обходитися. І на команду „плі" кидали кріси на землю, замісць з них стрілити, та всі одночасно плескали в долоні. Це занотований военною історією випадок; випадків таких траплялося багато, аж надто. Так підготованим вояком російська верховна команда міркувала заняти Відень і Берлін, повторюючи Суворівське „куля-дура, штик-молодець".

Та й штиків тих не шмат також було! Піхотний курінь обходився з двома станковими скорострілами і чотирьома ручними, на півсотки набоїв. Піхотний полк вісьмома, або й шістьома станковими і дванадцятьома ручними. Полк кінний — чотири станкових і шість ручних скорострілів. Озброєно піхоту крісами не одного взірця. Трьохлінійні російські набої не до всіх крісів надавалися. В полевій артилерії не рідкість було побачити старезні гармати взірця 1878. року, без прицільних пристосовлень. Набуті від японців „шимозниці" не мали вибухової сили. В фортецях, як Осовець, Ковно чи навіть Берестя стріляли з гармат, так званих „клинових", що програли кримську кампанію 1854-55 років. Гарматним стрільнам ведено точне обчислення: всевидюче око інспекторів артилерії недозволяло випустити ні одого стрільна зверх ними самими установленої норми. Норма та — чотири гранати і дві шрапнелі на пять погонних метрів лінії фронту. Норма у австро-німців — сорок три гарматних стрілен на один погонний метер бойової лінії, отже силою артилерійського вогню вони переважали російян у тридцять шість разів. Австро-німецькі полки орудували шістьдесять чотирьома скорострілами станковими та сто девятьдесять двома ручними кожний, а з тягом війни число скорострілів збільшувалося. Крім одностайної зброї, безлічи набоїв, кожний полк мав ще бомбомети й огнемети, чисельну артилерію найновіших зразків. Дозволяв собі на люксус садити з гармат по поодинчим російським їздцям...

Франтовики те все знали, але не бачили для себе рятунку. Гинули від ворожого огню, сотнями замерзали в снігах. А з запілля трійливими гадюками повзли чутки про міліярдові крадіжи й ошуства, про афери — свічну, сухарну, шкірну, валенкову, машинову й амуніційну. Зароджувалася ненависть до влади, яка те все допустила, обурення на вищих командантів, знеохота боронитися — і в наслідок того піддавання в полон цілими частинами. На щось розумніше, більш доцільне, фронт тоді не спромігся. Думки про зміни зароджувалися в головах не одного старшини чи вояка, але так і зникали не виявлені.

Першого дня календарної весни 1915 року піддався Перемишль. Втішився перемогою верховний головнокомандуючий, великий князь Микола Миколаєвич Молодший,[1]) втішилися урядові круги. Микола Миколаєвич звернув полоненому командантови Перемишля, пів чехови, ґeнералови Кусманикови, його зброю, наказав оселити у московському готелі Празі, над рікою, на пригадку полоненому чеської „Златей Праги" над Велтавою. Наказ виконано і про полоненого ґесерала забуто. День піддання Перемишля скрізь по Росії святковано врочистими молебнами, маніфестаціями, парадами запільних військ і шкільної дітвори, радої, що нема навчання. Преса розтрубіла перемогу, надавала символічного значіння події, якраз першого дня весни, мовляв, тепер підуть самі перемоги весною відродженої російської армії, пророкувала швидкий марш армій у мадярську долину. Уряд на радощах видав медалі з написом „отторженная возвратіх" (відорване повернулося) для кожного старшини й вояка на фронті і в запіллі...

(Дальше буде).

[1]) Микола Миколаєвич Старший — батько Молодшого, син царя Миколи Першого.

ЖОВТЕНЬ — МІСЯЦЬ ЗАКУПНА І ПОШИРЮВАННЯ КНИЖОК І ВИДАВНИЦТВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ПРО УКРАЇНУ ТА УКРАЇНСЬКИЙ НАРІД

Кайзер до громадян чужинецького походження

Предсідник Безпартійного Союза Політичної Освіти, Генрі Кайзер, видав до громадян чужинецького походження таку заяву:

„Цього року, в самім розгарі війни, американський нарід вибиратиме новий уряд. Тепер вже мало де нарід може так свобідно голосувати, як в Америці. В наступних виборах американський нарід покаже силу демократії. Всі люди, що мають право голосовання, громадяни старі і нові, повинні обовязково явитися коло виборчих урн і сповнити свій громадянський обовязок.

„Тому, що багато наших синів і братів находиться на війні, і тому, що тепер взагалі люди менше цікавляться „політикою", а більше справами війни, вони все менше і менше беруть участь в голосованню. А це вже не так добре, бо хоч війна є дуже важною справою, то не треба забувати, що виконування громадських обовязків в часі виборів в Америці, також є важною справою. Ми маємо право голосувати і повинні з нього користати. Треба так робити, щоби в день виборів всі громадяни голосували, бо тоді покажемо, що Америкою править увесь нарід, люди різних політичних переконань.

„Американські громадяни чужинецького роду напевно виконають свій громадський обовязок в день виборів, бо вони знають, що то значить мати право голосовання. Багато з них такого права не мали, бо приїхали з країв, де пересічна людина не уважалася за вільного громадянина, а за слугу, над котрою можна було знущатися і навіть вбити ії. Фактом є, що громадяни чужинецького роду високо цінять своє американське громадянство і краще виконують громадські обовязки, як старші громадяни. Особливо при виборах.

„Загально припускають, що в цьогорічних виборах братиме участь велике число жінок-матерей, котрі мають в американських збройних силах синів і дочок. Кожна американська жінка, що має право голосовання, повинна користати з цього права і голосувати. Жінки і сестри вояків повинні реєструватися і голосувати, бо жіночі голоси в цьогорічних виборах матимуть велику вартість.

„Бувають випадки, що люди відтягаються від голосовання, бо думають що це тяжко виконати. Але так не є. Хто вже голосував, то знає, що при голосованню нема ніяких труднощів. Іде тільки про те, щоби начас зареєструватися, бо інакше вашого імени не буде записано в книжці, з якої його при голосованню скреслюють. Роблять це для того, щоби при голосованню не було шахрайств. Ідучи до реєстрації і голосовання, натуралізовані американські громадяни повинні мати при собі горожанські папери. Так, голосувати в Америці є дуже легко. Лекше ніж оперувати машиною, або зробити олівцем хрестик. Хто ще не реєструвався і не голсував, то може йти до реєстрації і голосовання з знакомими або з сусідами — гуртом. Це є дуже проста справа, але дуже важна, бо виконуючи громадянські обовязки в день голосовання, ви користаєте з даного вам права брати участь в управі краю.

„Це треба мати на увазі, і в день голосовання всі, старі і молоді, повинні виконати свій обовязок. Якщо всі це зробимо, то буде знак, що ми вміємо цінити свободу, та що світло такої ще не згасло. Уважайте, що сьогодні воює світ за краще право на землі, а ви вже його маєте. Користайтеж з нього! Реєструйтеся, а як прийде семого листопада, то йдіть і голосуйте. Але всі, бо лиш тоді можна буде сказати, що наше правительство є народне і сильне".

(Докінчення зо сторони 2-гої)

На чім опреться новий порядок світа?

Поява Гітлера та новий страх, що опанував Европу, а навіть цілий світ, від завоювань того міжнародного авантюриста, знов вможливили виплисти на поверхню міжнародного життя новим реакційним силам, що ставлять фізичну силу понад моральне право, понад силу духа. Основою нового міжнародного ладу мала би стати знов тільки фізична сила; сила духа має бути зовсім поставлена на бік.

Виглядалоб, що досвід останнього історичного періоду від повалення Наполеона по Велику Російську Революцію для багатьох немов не істнує. Змагання цілих поколінь, тисячі томів творів списаних на цю тему провідними умами людства, міліони жертв за волю своїх народів немов не істнують, народи знов стають предметом угод, торгів, уступств, пертрактацій, зовсім як колись на віденськім конгресі.

Та чи при системі панування фізичної перемоги, якщоб вона вдержалась, можна думати про тривалий мир, чи кращий лад на світі?

Про кращий лад немає що говорити. Новий повоєнний лад не може бути кращим, коли в нім над поневоленими народами пануватиме брутальна сила, а не моральна, отже сила духа. Та сил духа нині ценаче не видно, вони немов заголюкані та приголомшені перспективою, що над ними запанує влада крівавого режіму червоної Росії.

Одначе сили духа, сили волі цілих народів не піддадуться, а скоро зачнуть діяти по цілім світі. І цілком певно підгризуть згодом основи панування фізичних сил над свободолюбними народами. Як в попереднім столітті так і по теперішній війні вкінці таки переможуть сили духа, бо дух хоч невидимий, але густо часто недосяжний фізичним силам і тому в результаті виходить переможцем.

(Кінець).

НАБЛИЖАЄТЬСЯ ВАЖНА ПОДІЯ В НАШОМУ ДЕРЖАВНОМУ ЖИТТЮ, А Є НЕЮ НАСТУПНІ ПРЕЗИДІЯЛЬНІ ВИБОРИ, В ЯКИХ УСІ МИ, ЩО МАЄМО ГОРОЖАНСТВО, МАЄМО ВЗЯТИ ОБОВЯЗКОВО УЧАСТЬ. ТА ЩОБ МИ МОГЛИ ГОЛОСУВАТИ, МУСИМО ПЕРЕДШЕ ЗАРЕЄСТРУВАТИСЬ. ТОМУ ПОДБАЙМО ЗАРАЗ, ТАКИ ЩЕ СЬОГОДНЯ, ЩОБИ ЗАРЕЄСТРУВАТИСЬ У ПРИПИСАНІМ ДЛЯ РЕЄСТРАЦІЇ РЕЧИНЦІ.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Створено Комітет Українок для участи у Міжнародній Виставі в Ню Йорку.

Вже двайцять з ряду літ краєва установа Women's National Institute улаштовує кожної осени в Madison Square Garden в Ню Йорку Міжнародню Жіночу Виставу штуки та промислу.

Спершу Централя Ооюзу Українок, а опісля нюйорські відділи СУА через голову секції звязків п. Анету Кмець, добивалися цього, щоб українсько-американське жіноцтво могло брати у виставці участь. І кожнгоо разу минулих літ стрічалося з відмовою умотивованою цим, що у виставі беруть участь Совєти зі совєтською Україною у складі, отже мистецтво української жінки є вже тим самим на виставі зарепрезентоване. При цьому подавано суґестії, щоб СУА входив у порозуміння зі зарядом совєтського павільону у справі евентуальної співучасти українсько-американського жіноцтва.

Очевидно, що такі умовини Союз Українок з правила відкидав, поки цього року заряд вистави не змінив свого становища і не запросив українських жінок Ню Йорку до участи під українським, національним іменем. За ціну розпродажі півтора тисячки виставових тикетів — заряд вистави зобовязався дати обширне приміщення на показ українських вишивок та інших предметів нашого мистецтва. Побіч цього будемо користати з часу на концертовій програмі вистави, послугуватися радієм, пресою і іншими пропагандивними середниками, вживаними зарядом вистави.

З ініціятиви Окружної Ради СУА в Ню Йорку відбулися дня 27. вересня збори представниць зорґанізованого жіноцтва Ню Йорку при участи голови Обєднаного Комітету Укр. Амер. Орґанізацій, п. М. Гаврилка, та двиректора публичних звязків вистави п. Лоренса Бардена.

На збори явилося біля сорок жінок, а провадила ними голова Окружної Ради СУА, пані Бенцаль. Вислухавши обширного реферату дир. Лоренса Бардена про умовини та користи, які наша національна ґрупа моглаб досягти через виставу — присутні заявилися по довшій дискусії одноголосно за нашу у ній участь. Тому, що вистава починається вже 14. листопаду, тріваючи один тиждень — приступлено негайно до вибору виставового комітету, в склад якого ввійшли: п-ні А. Кмець, голова; п-ні М. Демидчук, містоголова; п-на Мері Мудрик, секретарка і п-на Мері Сталена, касієрка. До помочі виділови комітету утворено три секції: програми, тикетів та розголошування (публісіти).

Англійська назва комітету звучить: **UNITED UKRAINIAN-AMERICAN WOMEN OF THE NEW YORK METROPOLITAN AREA.**

Дня 29. вересня відбулися збори комітету, на яких порішено кооптувати на його членів також представниці зорганізованого жіноцтва з міст Джерзі Сити, Нюарку, Елізабет і інших. Голова і містоголова комітету подали до відома зміст контракту, підписаного зі зарядом вистави, у якому між іничими застережено для української концертової програми час у торжестві Дня Подяки (Thanksgiving Celebration) дня 19. листопада н. р.

Розкривається перед українським громадянством великого Ню Йорку, а зокрема перед українським жіноцтвом, нагода зробити нашому імени добру славу на американському терені. І то у час незвичайне важний і наглячий, коли вже завтра може буте запізно робити це, на що трапляласе нагода сьогодня. Директор Лоренс Барден звернувся на згаданих зборах, дня 27. вересня, до присутнього жіноцтва з такою знаменною заввагою: Чи Ви, Пані, здаєте собі справу з цього, що українські громадяни в Америці є одинокими, які можуть сказати свобідне слово за своїх братів в Европі? І чи з цьої причини не треба Вам хватати кожну нагоду, де Ви можете розвести пропаґанду для української справи?"

Коли у чужої людини таке велике зрозуміння для наших обовязків — то даймо доказ на це, що й в нас самих воно не менче. Щоби наша участь у виставі була успіхом треба для цього піддержки цілого українського громадянства великого Ню Йорку. Український день на виставі, з концертовою програмою, припадає у неділю, коли-то навіть і з дальших міст мож буде нашому громадянству прибути. Вистава буде вітворена цілий тиждень, так, що у кожного може найтися вільний час піти та радіти серцем, побачивши, що наше мистецтво у нічому не уступає мистецьким досягам культурного жіноцтва иинчих країв. Хай прибуде кожна українська одиниця, якій фізично можливим буде досягти Ню Йорк у часі вистави, дасть тим доказ, що оцінює цю льояльність заряду вистави, якою поставлено нас нарівні з жіноцтвом державних народів.

Клявдія Олесницька.

Різдвяні пакунки які висилається заморе, повинні бути добре опаковані

Військова Почта повідомляє громадянство, що почтовий уряд розіслав до місцевих почтових урядовців інструкції, щоби вони не приймали до пересилки заморе таких пакунків, які не є добре опаковані, не добре заадресовані, і в яких находяться заборонені до пересилки заморе річи. Не можна також пересилати воякам того, що дуже скоро псується. Всі пакунки заморе мусять бути на почті перед днем 15. жовтня. В противнім разі різдвяний дарунок не буде на час доручений.

Почтовий уряд заявляє, що з 7,480,000 різдвяних пакунків, які минулого року були вислані морякам при воєнній фльоті, 5 процент не доручено. Не доручено тому, що ті пакунки не були добре заадресовані. Те саме й з армією. З 20,000,000 різдвяних пакунків, які були вислані членам збройних сил, 5 процент також не були доручені. Не були доручені тільки через те, що ті, що такі пакунки висилали недбало написали адресу.

Почта каже, що як пакунок знищиться до того, що його не можна переслати, то вона звертає його адресантови назад. Колиж трапиться так, що адреса так витреться, що її не можна прочитати, або як висилаючий взагалі не написав зворотної адреси, то знищений пакунок пересилається до так званого „дед леттер офіс".

Як пересилаєте різдвяний пакунок, то конче старайтеся писати адресу виразно, пером, а як маєте під руками машину до писання, то напишіть адресу на машині. Почта каже, що крім виразної адреси на пакунку, треба ще вложити таку і до середини. Треба це зробити тому, що якби адрес на пакунку стерся, або якби замастився, то тоді почта пакунок отворяє і, як найде в нім написану і вложену там вами адресу, то пакунок їде в призначене місце.

Як посилаєте членам збройних сил різдвяні пакунки, то пишіть адресу не тільки виразно, але і точно. Наприклад, треба подати імя, ранґу, військовий „сіріял номер", причім адресат служить, орґанізацію, число військової почти, через яку пакунок має бути висланий.

Як посилаєте різдвяні пакунки до членів воєнної фльоти (включно з членами маринарського корпусу і прибережної сторожі), то на пакунку також треба писати імя, ранґу, причім адресат служить, назву корабля, число тої части морської фльоти, при якій адресат находиться і назву корабля, на якім находиться морська почта, через яку переходитиме пакунок. Усе мусить бути написане так, щоби було можна прочитати.

ОВІ.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РАЧЕСТЕР, Н. Й. — Триквартальні збори Тов. Зап. Січ. від. 357. відбудуться в неділю, 15. жовтня, в год. 1:30 пополудні, в галі церковній. Просимо всіх членів прийти на ці збори та вирівнати свої вкладки належитости та вирішити справи відділу. Повідомляємо, що на минулих зборах ухвалено, що всі члени й членкиці обовязково з відзнаками мають взяти участь у святі ювилею У. Н. Союзу, який відбудеться 28. жовтня в галі парохіяльній, 303 Гудсон Еве. Просимо всіх членів, чоловіків, жінок і членів-дітей прийти на свято ювилею. — За уряд: Сорохтей, Лиско, Дмитрів.

МЕНВІЛ, Н. ДЖ. — Квартальні збори Тов. ім. Т. Шевченка, від. 349, відбудуться 15. жовтня в 2. годині, в Набожинського. Повинністю всіх членів є прийти на збори в означений час. — І. Шеґера, предс.; Д. Федина, кас.; Н. Лісний, секр.

Куток мови

ЧИЄ ЦЕ ДІЛО?

Прочитавши уважно всі подані Вами дописи й відповіди в справі мови й правопису я дозволю спитати Вас зовсім щиро: чи оплачується вже й так обтяжених роботою газетних робітників обтяжати ще більше цими справами, які властиво повинні бути вирішені на українській землі? Ви писали наприклад кілька статтей про переписуваня англійських слів по українськи, але я не знаю, чи має це який практичний наслідок. Чи не краще було би й цю справу не віддавати газетярам в Америці, а лишити вченим на Україні?

Василь Лазор.

(Відповідь редакції: Серед нормальних відносин так властиво повинно бути, як цей дописувач думає. Так, в головнім осідку науки даного народу повинні бути видані відповідні підручники для вирішення всяких питань щодо мови, а тимбільше для означення, як мається переписувати цею мовою чужі слова різних інших мов. Кожний народ справді старається видати всякі словарі, мовні, спеціяльні різних наук, біографічні, тощо, далі атляси, енциклопедії, і інші підручні книжки, в яких усякий, що чогось потребує, а самий якогось знання не має, може легко найти потрібну інформацію, приготовану авторитетними вченими.

На жаль, у нас таких підручників не має, і власне тому наша редакція свого часу взялася була за спробу усталити українську транскрипцію англійських слів. Для цеї, для іміграції зовсім практичної й конечної справи є в старім хіба одна книжка, яка може бути в тій справі помічною. Є нею Українська Загальна Енциклопедія, видана яких десять літ тому. Ця енциклопедія така невелика, що вона не може подати багато статей про Англію, Канаду й Америку, а коли й подасть, то вони мусять бути такі малі, що вони не можуть подати більшого числа імен. До того навіть ті імена, які в тих статтях подані, переписані по українськи так помилково, що на це ніяка людина покладатися не може. Для прикладу вистарчить навести статейку про англійську літературу. Статейка починається зо заяви, що „батьком англійської поезії є Джофрей Шосер". На ділі всякий, що чув імя того поета, знає, що його треба писати зовсім просто: Джефрі Чосер. Можна догадатися, звідки взялося читання "ch" через „ш". Це певно вплив французької вимови, та це не оправдує такого підручника, як енциклопедія. Як таку помилку зробить „звичайна людина", або газетяр у посніху газетньої праці, цьому дуже дивуватися не можна; від людини науки одначе ждемо, що вона не баламутиться тим, що в англійській мові написані знаки, які по французьки читаються як „ш", бо така людина повинна́б знати, що цей самий знак по італійськи читається ще інакше.

Стаття про англійську літературу пише далі про найбільшого драматурга світа, котрого імя пише: Вільям Шекспір. Покинувши, чи „Вільям" це найкращий спосіб віддавати звук хрестного імення "William", можемо зовсім певно сказати, що звуку назвища найбільшого драматурга світа по українськи не повинно переписуватися через Шекспір, а через Шейкспір. Правда, поляки здавна завели в себе звичай його так називати, але чейже польські звички, а ще до того помилкові, не обовязкові для української науки.

Наступне імя великого англійського письменника, згадане в Енциклопедії: Христофер Марльов. Якщо автори хотіли вже тут зукраїнщити хрестне імя, повинні були написати: Христофор (або Хрістоф, евентуально вже Криштоф, як написали про запорозького ватажка Косинського). Колиж хотіли йти за англійським іменем, як це було би й краще, то повинні були написати Кристофер.

Дещо далі пишеться про фільософа Бейкона, але називається його Беконом. Милтона називається Мільтоном, Месінджера Массінджером, Гобза Гобсом, Свифта Свіфтом, Смита Смітом, Ричардсона Річардсоном, Голдсмита Гольдсмітом і т. д. В усіх англійських іменах, у котрих подвоюється деякі шелестівки, подвоюється їх при переписуванню на українську мову, гейби англійці в таких випадках читали дві шелестівки (чого англійці ніколи не роблять): Шеллі (замісць Шелі), Смоллет (замісць Смолет), Аддісон (Алісон) і т. д.

Між фільософами згадується про фільософа Гюма (Hume), але пишеться його імя: Юм. Чому саме Юм? Невжеж за прикладом російських учених, що, не маючи в своїй мові звуку „г" (h), радять собі в деяких випадках так, що просто його пропускають? Зате хрестне імя письменника Скота пишуть: Вальтер, отже вже з німецька. Вордзворт (Wordsworth) чомусь називається Вердсерд. Бронті — Бронте, навіть Діфов, автор „Робінсона", перехрещений на Дефо. Імена деяких авторів перекручені до того, що певно не тільки в книгарні крамарі здвигнулиб плечима, якби хто питав за творами таких авторів, але навіть самі автори себе певно не пізнали би. До таких належить певно сучасний англійський письменник Голзворді (Galsworthy), котрого названо Гольсуерті!

Щоби дати образ практичної вартости того роду праці, вистарчить сказати, що разом на сімдесять кілька імен у цій статті зроблено помилки принаймні в пятьдесятьох з них. Звісно, ми розуміємо умовини, серед яких складалася та праця, і не беремо дуже за зле тим людям, що, взявшися за зложення української енциклопедії, вважали за потрібне подати якісь відомости з другої руки про річи, яких вони не знали. Одначе, чи з того виходило би, що ми тут в Америці мали би ці помилки повтаряти тому тільки, що їх зробили в старому краю люди з маркою вчених? Чи не краще було би, якби замісць іти сліпо за чужими помилками взялися за діло усталення транскрипції в Америці українські газетярі, які хоч себе за вчених не мають, а проте для цього діла все таки мають, а як не мають, то повинні мати, зовсім поважні кваліфікації завдяки довголітньому стиканню з цілим світом англьо-саксонської й американської мови й культури?).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Збори 204 відділу відбудуться в суботу, 14. жовтня, в год. 8:15 ввечір, в галі укр. прав. громади, 334 Іст 14. вул. На тих зборах маємо важні справи до полагодження, засягнені статутом місячних зборів, а також буде висвітлена справа зі зборів Окружного Комітету Відділів У. Н. С., яка мала місце дня 8-го жовтня ц. р. На збори нашого відділу на день 14-го жовтня просимо прийти обовязково також всіх тих членів, котрі були приявними на зборах Окружного Комітету Відділів: П. Е. Ляховича, Д. Галичина, І. Крочака, Пані М. Близнак, адв. М. Гаврилка, П. Сокальчука й тих всіх, котрі прийшли на збори по інциденті нашого представника на зборах з предс. зборів п. Ю. Павчаком. — **Уряд 204 відділу.**

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — Повідомляємо членів Бр. св. Василія, що збори відбудуться в суботу, 14. жовтня, в год. 7. ввечір, в домі Громади, 3322 Н. Лавренс ул. Взиваємо всіх членів бути приявними на цих зборах. — За уряд: І. Сорока ст., предс.; І. Сорока мол., кас.; А. Хромяк, секр.

ЛУДЛОВ, МАСС. — Триквартальні збори Тов. ім. І. Франка, від. 253, відбудуться в неділю, 15. жовтня, в год. 5. пополудні, в Українській Галі. Просимо всіх місцевих і позамісцевих членів прийти на час на збори, бо маємо дуже важні справи до полагодження, як вибір комітету до збірки на запомоговий фонд для України. Рівнож просимо вписати свої діти до У. Н. Союзу. — За уряд: Д. Харко, предс.; М. Пукіш, кас.; І. Приступа, секр.

ПОШУКУВАННЯ ОСІБ

Марія Годованська, з роду Пархін пошукує свого братанича **Стефана Дармограй,** родом з села Охримівці, пов. Збараж, Галичина. Перебуває десь в Канаді. Хтоби про него знав, або він сам, хай напише на адресу:
MARY HODOWANSKY,
24 N. 2nd Street, Hudson, N. Y.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 6. жовтня 1944 року помер у Меморіял шпиталі, у 57. році життя
МИХАЙЛО ЗАГРОДНІЧИК,
член 11. відділу У. Н. Союзу в Джанставн, Па.

Покійний походив з Установа пов. Лісько, Зах. Україна. Полишив у смутку жену, синів Івана, Петра, Михайла, що служить у нейві, Миколу, що служить у Ер Корп, дочки Марію, Анну, Катерину, Юлію і Розалію, котрі майже всі є членами нашого відділу. Покійний був предсідником укр. гр.-кат. церкви, щирим українцем і добрим патріотом.

Похорон відбувся 9. жовтня.
В. Й. П.! — Уряд відділу 11.

Дня 8. жовтня помер у 53. році життя
ВАСИЛЬ КОМАНДО,
член від. 5 У. Н. Союзу в Асторія, Л. Ай., Н. Й.

Покійний полишив у смутку жену Марію і сина д-ра Едварда Командо.

Похорон відбудеться в четвер, 12. жовтня 1944 р. з похоронного заведення Петра Яреми і греко-кат. церкви св. Юра в Ню Йорку. Всіх члени, що не працюють, просимо взяти участь у похороні.
В. Й. П.! — П. Барнич, секр.

ТАРЗАН, ч. 1054. Дивне побоєвище.

Видаючи час від часу зо себе крик малпи, Тарзан пішов закритою дорогою до сходів.

Потім перелізши через балюстраду, він схопив дитину й кинув її чоловікови на бальконі.

Тимчасом лев звернувся лютий на Тарзана.

І так серед модерної крамниці звівся бій між звірем джунглів і Тарзаном.